

PODUZETNIČKA INFRASTRUKTURA I PODUZETNIŠTVO U ŠUMARSTVU REPUBLIKE HRVATSKE – MOGUĆNOSTI I PERSPEKTIVE KORIŠTENJA

ENTREPRENEURIAL INFRASTRUCTURE AND ENTREPRENEURSHIP IN FORESTRY OF CROATIA – POSSIBILITIES AND PERSPECTIVES

Matija BAKARIĆ¹, Ivan MARTINIĆ¹, Mario ŠPORČIĆ^{1*}, David MIJOČ², Matija LANDEKIĆ¹

SAŽETAK

Poduzetništvo, posebice mikro, malo i srednje prema EU nasljeđu u Republici Hrvatskoj ima ključnu ulogu u stvaranju novih radnih mjesta, ponajprije kroz modele samozapošljavanja, potom kao pokretanje inovativnih poslovnih modela koji su generatori proizvodnje. Šumarski sektor bilježi sve veći udio inovativnih inženjerskih usluga namijenjenih za državne i privatne šume. Glavno obilježje još uvijek najzastupljenijih vrsta poduzetničkih aktivnosti u šumarskom sektoru je primarna primjenjivost u državnim šumama na djelatnostima sječe, privlačenja i daljinskog transporta te potom na uzgojnim radovima. Institucije i potpore na državnoj i EU razini imaju ulogu poticanja novih poduzetnika kroz „start-up“ modele na pokretanje inovativnih poslovnih rješenja primjenjivih u cijelom šumarskom sektoru.

KLJUČNE RIJEČI: inovacije, gospodarski razvoj, *start-up*, potpore

1. UVOD

1. INTRODUCTION

Poduzetništvo u današnje vrijeme ima globalno važnu ulogu kao primarni pokretač proizvodnje, a potom i niza drugih poslovnih aktivnosti. Glavni cilj poduzetništva je stvaranje novih vrijednosti pokretanjem i razvojem novih poduzeća, što je rezultat prepoznavanja poslovnih prilika i inovacija. U ekonomskoj teoriji poduzetništvo se definira kao ukupnost poduzetnikovih inovacijskih, organizacijskih, usmjeravajućih, upravljačkih i nadzornih sposobnosti. Segment poduzetničke inovativnosti je prepoznat u državnom šumarskom poduzeću kroz Uredbu o inovacijskim aktivnostima u Hrvatskim šumama d.o.o., gdje predstavlja formalni okvir za ocjenjivanje i nagrađivanje ino-

vacija (Mederski 2021). Prema Šošiću (1995), poduzetništvo je način gospodarskoga djelovanja u kojem kako, što i za koga stvoriti te na tržištu realizirati, odlučuje poduzetnik koji ulazi u posao na svoj trošak i rizik s nadom u dobitak u cilju dostizanja pravedne zarade i povećanja prihoda. Poduzetništvo je proces stvaranja vrijednosti ujedinjavanjem jedinstvene kombinacije resursa u svrhu iskorištavanja prilike (Škrčić 2006). Europska unija među svojim državama članicama kontinuirano promiče značaj malog i srednjeg poduzetništva kao pokretača gospodarskog rasta i razvoja, poticanja zapošljavanja i tržišne konkurentnosti.

Prema Zakonu o računovodstvu (Narodne novine, 47/2020) i Zakonu o poticanju razvoja malog gospodarstva (Narodne novine, 121/2016) utvrđeni su jasni kriteriji za razvrstavanje

¹ dr. sc. Matija Bakarić, prof. dr. sc. Ivan ¹Martinić, *prof. dr. sc. Mario ¹Šporčić, doc. dr. sc. Matija ¹Landekić, Sveučilište u Zagrebu, Fakultet šumarstva i drvne tehnologije, Zavod za šumarske tehnike i tehnologije, Svetošimunska 23, 10000 Zagreb, e-mail: mbakaric@sumfak.unizg.hr, martinic@sumfak.unizg.hr, sporcic@sumfak.unizg.hr, mlandekic@sumfak.unizg.hr

² David Mioč, Hercegbosanske šume d.o.o. Kupres, Splitska bb, 80320 Kupres, Bosna i Hercegovina, e-mail: dmijoc@gmail.com

* autor za korespondenciju – corresponding author

poduzetništva u Hrvatskoj, pri čemu se ono dijeli na mikro, malo, srednje i veliko poduzetništvo (Kolaković, 2006). Prema ovoj podjeli u Republici Hrvatskoj prevladava mikro i malo poduzetništvo, što preslikava europski standard i težnju unije za otvaranjem novih radnih mjesta, razvoju vještina i samozapošljavanju.

Poduzetnička infrastruktura kroz svoje sinergijsko djelovanje sa državnom upravom ima ključnu ulogu u poticanju razvoja već spomenutog malog poduzetništva. Prema strategiji razvoja poduzetništva u Republici Hrvatskoj (Narodne novine, 136/2013 pokretači i nositelji razvoja maloga gospodarstva su: nadležno ministarstvo, Hrvatska gospodarska komora, Hrvatska obrtnička komora, Zavod za zapošljavanje, jedinice područne i lokalne samouprave te razne udruge maloga gospodarstva i poduzetništva, kao i razvojne agencije, poduzetnički centri, poslovni inkubatori, poduzetnički akceleratori te sve ostale institucije namijenjene novim poduzetnicima. Međutim, navedene institucije nisu ravnomjerno geografski raspoređene, što uzrokuje u najvećoj mjeri neravnomjeran regionalni razvoj poduzetništva u Republici Hrvatskoj (Bakarić, 2018).

Poduzetnici koji nude svoje proizvode i usluge vezane uz šumarstvo, pronalaze svoje područje poslovanja u svim granama šumarstva podijeljenih prema Pravilniku o vrsti šumarskih radova, minimalnim uvjetima za njihovo izvođenje te radovima koje šumoposjednici mogu izvoditi samostalno (Narodne novine, 46/2021). Radovi pobrojani u navedenom Pravilniku zasigurno su modificirani kroz ključne karakteristike poduzetnika, kao što su inovativnost i spremnost na poslovni rizik.

Cilj je rada istražiti sastavnice poduzetničke infrastrukture koja se može primijeniti u šumarskom sektoru kao ishodište za uspješnu provedbu i razvoj poduzetničke aktivnosti među potencijalnim šumarskim poduzetnicima i onima koji imaju viziju pokretanja vlastitog posla.

2. PODUZETNIŠTVO U ŠUMARSTVU REPUBLIKE HRVATSKE

2. ENTREPRENEURSHIP IN FORESTRY OF THE REPUBLIC OF CROATIA

Šumarsko poduzetništvo u svom velikom dijelu spada u tradicionalne industrije, te su samim time u najvećem dijelu zastupljene tehnologije niske složenosti. Tržišne promjene koje se odvijaju na prostoru EU, stavljaju navedene tehnologije koje su najčešće primjenjive u državnim šumama u rizičan položaj za poslovanje. Naime, vrlo veliki izvor financijskih sredstava predstavljaju fondovi koji traže značajnu dozu inovativnosti kako bi se ostvarila potpora (Bakarić, 2018). Pritom poduzetnik treba biti svjestan činjenice kako je priroda inovativnih aktivnosti činjenica da su vrlo često riskantne, s mnogobrojnim neizvjesnim

troškovima realizacije ideja u potencijalni proizvod, proces i/ili poslovanje i rizičnim konačnim poslovnim rezultatom (Christiansen, 1997).

Važnost i značenje šumarskoga poduzetništva danas je u stalnom porastu, posebice u zemljama s visokom dinamikom tranzicije u šumarskom sektoru. Intenzivnim razvojem šumarskih tehnologija krajem 20. stoljeća i strukturnim promjenama u sektoru šumarstva došlo je do značajnog smanjenja broja zaposlenika i radnih sredstava u mnogim šumarskim upravama i poduzećima kojima je povjereno gospodarenje državnim šumama. Ovo razdoblje karakterizira i ubrzani razvoj novih poslovnih segmenata, kao što je pojava privatnih poduzetnika u izvođenju šumskih radova (Martinić 1998, Poschen 2000, Kastenholz 2002, Šporčić 2005, Šporčić i dr. 2009). Šumarski poduzetnici postali su nezamjenjivi akteri u provođenju radova pridobivanja drva, ali i u drugim šumarskim operacijama. Istraživanja provedena u tom razdoblju pokazala su da takvi prvi šumarski poduzetnici nisu bili adekvatno organizirani ni kvalificirani (Vondra et al. 1997, Martinić 1998, Šporčić i Martinić 2004), tj. očekivanja da novo uvedeni tržišni mehanizmi sami po sebi profiliraju i filtriraju najbolje i najkvalificiranije među poduzetnicima nisu se ostvarila. Veliki doprinos sređivanju stanja u šumarskom poduzetništvu Republike Hrvatske ostvaren je 2006. godine osnivanjem Hrvatske komore inženjera šumarstva i drvne tehnologije (HKIŠDT) na temelju Zakona o Hrvatskoj komori inženjera šumarstva i drvne tehnologije (Narodne novine, 22/06) te uvođenjem postupka licenciranja šumarskih poduzetnika 2007. godine (Šporčić et al. 2017).

Poduzetničke usluge u šumarstvu znače najčešće veću fleksibilnost i bolji financijski rezultat, a moguće je i kvalitetnije obavljanje radova zbog specijalizacije izvođitelja za određene djelatnosti. Proizvodni troškovi se kod pojedinih poslova smanjuju zbog ustupanja radova najpovoljnijem izvođitelju, čime naručitelj može računati na veću zaradu uz jednaku prodajnu cijenu proizvoda.

Šumarsko poduzetništvo čine najčešće male tvrtke koje trebaju kvalificirane i motivirane radnike za uspješno poslovanje. Težnja prema EU standardima kroz malo poduzetništvo s ciljem smanjenja stope nezaposlenosti, posebice kod mladih ljudi, usko korelira s pokretanjem *start-up* poduzetništva. Hrvatska, kao država u tranziciji, ima posebno naglašen problem nezaposlenih mladih te nisku razinu produktivnosti, što predstavlja ključne dimenzije problema na domaćem tržištu rada. Iskustva razvijenih zemalja pokazuju da je moguće povećati zaposlenost mladih i to namjenski dizajniranim programima i institucijama koje potiču poduzetništvo mladih (Zrilić i Širola 2013). Problem se javlja u neusklađenim zakonima te u poreznom opterećenju, iako svi smatraju da je novac glavna kočnica intenzivnijeg razvoja poduzetništva u šumarstvu. Financijska sredstva su

dostupna kroz razne fondove, bilo europske ili nacionalne, pokretanje pravnog oblika je financijski olakšano zbog manjih troškova pokretanja, kroz mogućnost osnivanja jednostavnog društva s ograničenom odgovornošću te informiranje potencijalnih korisnika kroz društvene medije o uslugama/proizvodu.

2.1 Poduzetnička područja i aktualne poduzetničke prilike u hrvatskom šumarstvu – 2.1 *Entrepreneurial areas and current entrepreneurial opportunities in Croatian forestry*

Kao što je već navedeno u uvodnom dijelu ovoga rada, neke od glavnih karakteristika poduzetništva su inovativnost i spremnost na preuzimanje rizika. S time je povezano i poduzetničko ponašanje, koje kroz te karakteristike pojedinca uočava poduzetničke prilike koje se u danom trenutku iz spektra poduzetničkih područja (tzv. poduzetničke niše) mogu pretvoriti u stabilni poslovni model.

Iako u pravilu šumarskim poduzetnicima u Hrvatskoj nedostaju specifična znanja i vještine, zadnjeg se desetljeća značajno poboljšala poduzetnička klima (na krilima financijskih instrumenata EU) te su se stvorile brojne povoljne prilike u različitim poduzetničkim područjima. To je posebno važno i ohrabruje u okolnostima nedostatka poslovnih aktivnosti u kojima bi svoje mjesto mogli i trebali zauzeti mladi šumarski stručnjaci (Martinić 2020).

Isti autor navodi i tri ključne poduzetničke „niše“ u šumarskom sektoru, kao i devet različitih izazova koji u danom trenutku u ovisnosti o tržišnim potrebama mogu postati vrlo perspektivne poduzetničke prilike i poslovne niše:

- unapređenja postojećih proizvoda i usluga;
- nove usluge;
- novi proizvodi.

Izazovi poduzetničkih niša:

- inovacija, unapređenje i uvođenje novih vrsta, tehnika i tehnologija šumarskih radova;
- europsko nasljeđe kroz smanjenje potrošnje energije u šumarskoj proizvodnji, veće iskorištenje drvnog obujma, diversifikacija proizvoda te povećanje energetske učinkovitosti u svim područjima šumarske proizvodnje;
- kreiranje novih proizvoda i procesa iz šumske i druge biomase te korištenje nedrvenih šumskih proizvoda;
- unapređenje i nadogradnja postojećih radova osnivanja i uzgajanja šuma;
- urbano šumarstvo i hortikultura kroz bolje i inovativnije planiranje, uređivanje, zaštitu i održavanje urbanih šuma i hortikulturnih objekata;
- specifične inženjerske usluge kroz poboljšanje gospodarenja privatnim šumama, dijagnosticiranja općeg stanja sastojina i vrednovanja koristi šumskih ekosustava;

- tematska edukacija namijenjena svakom pojedinom korisniku u šumarstvu ili u zaštićenom području;
- istraživanje i monitoring u šumarstvu kroz usluge nespecifičnih djelatnosti za šumarski sektor kao npr. identifikacija lokaliteta, snimanje i kartiranje, te kroz inovativne pristupe motrenja/praćenja vrsta i staništa i opažanje promjena;
- turizam kroz inovativne posjetiteljske programe i usluge vezane uz popunjavanje i doživljaj šume, kao i kroz prikaz opće korisnih funkcija šume

Navedeni izazovi predstavljaju široki spektar mogućih djelatnosti u šumarstvu, no isti se uslijed nedostatka aktera u šumarskom poduzetničkom prostoru u Republici Hrvatskoj ne mogu svi realizirati (Bakarić 2018). Čest slučaj je promjena djelatnosti ili dodavanje nove djelatnosti već postojećih poduzetnika oko novih za njih profitabilnih modela. Kao primjer ovdje možemo navesti mobiliziranje drvnog potencijala iz privatnih šuma unazad nekoliko godina, koje je posljedica političkih i zakonodavnih prilika u trgovačkom društvu Hrvatske šume d.o.o. Upravo u toj tržišnoj promjeni stvorila se prilika za pokretanje novih poslova vezanih za upravljanje privatnim šumama te za edukaciju o šumarskim temama šumovlasnika kao naručitelja posla, ali i poduzetnika kao izvođača.

3. PODUZETNIČKA INFRASTRUKTURA

3. ENTREPRENEURIAL INFRASTRUCTURE

Poduzetnička infrastruktura može se definirati kao zakonski propisi, sredstva i ustanove na kojima se zasniva stabilnost i razvoj društvenih zajednica i države (Škrtić i dr. 2010). U Republici Hrvatskoj postoji Zakon o unapređenju poduzetničke infrastrukture, prema kojemu ona u širem smislu predstavlja ukupnost svih prostorno specifičnih oblika odvijanja različitih poduzetničkih aktivnosti, nastalih kao rezultat promišljenog i organiziranog prostorno razvojnog koncepta jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave, odnosno Republike Hrvatske. Poduzetničke potporne institucije usmjerene su na stvaranje kvalitetnog, korisnički orijentiranog poduzetničkog okruženja u Republici Hrvatskoj, koji provode programe usmjerene na razvoj poduzetništva, što je i prikazano kroz SWOT analizu u tablici 1.

Potporu malima poduzetnicima u šumarskom sektoru pružaju i pravne osobe s javnim ovlastima, među kojima valja istaknuti Hrvatsku komoru inženjera šumarstva i drvene tehnologije, koja kroz svoje modele licenciranja provodi selekciju i postavlja standarde za kvalitetne izvoditelje, Hrvatsku gospodarsku komoru, Hrvatsku obrtničku komoru, Hrvatsku udruhu poslodavaca, Hrvatsku banku za obnovu i razvoj te ostala tijela osnovana od strane Republike Hrvatske.

Tablica 1. SWOT analiza poduzetničke infrastrukture primjenjive na šumarski sektor u RH**Table 1** SWOT analysis of entrepreneurial infrastructure applicable to the forestry sector in the Republic of Croatia

SNAGE – Strengths	SLABOSTI – Weaknesses
<ul style="list-style-type: none"> ⇒ Poznavanje važnosti i primjene poduzetništva u šumarstvu; <i>Knowledge of the importance and application of entrepreneurship in forestry</i> ⇒ Praćenje EU trendova i prakse; <i>Monitoring EU trends and practices</i> ⇒ Usmjerenost na potrajno gospodarenje šumama; <i>Focus on sustainable forest management</i> ⇒ Usmjerenost na tržišno orijentirano održivo poduzetništvo; <i>Focus on market-oriented sustainable entrepreneurship;</i> ⇒ Korektan odnos između dionika poslovnog procesa. <i>Correct relationship between business process stakeholders.</i> 	<ul style="list-style-type: none"> ⇒ Slabi protok informacija; <i>Poor information flow;</i> ⇒ Velika zastupljenost infrastrukture u velikim gradovima; nepovoljna regionalna rasprostranjenost; <i>High representation of infrastructure in large cities; unfavorable regional distribution;</i> ⇒ Zanemarenost ruralnih područja; <i>Neglect of rural areas;</i> ⇒ Relativno niska i zapostavljena razina inovativnosti poduzetničkih modela; <i>Relatively low and neglected level of innovation of entrepreneurial models;</i> ⇒ Relativno mali broj dostupnih poticajnih modela / mikrokredita za početnike. <i>Relatively few available incentive models / microcredit for beginners.</i>
PRILIKE – Opportunities	PRIJETNJE – Threats
<ul style="list-style-type: none"> ⇒ Regionalni ujednačeni razvoj inovativnog poduzetništva; <i>Regional balanced development of innovative entrepreneurship;</i> ⇒ Konkurentnost na EU tržištu; <i>Competitiveness on the EU market;</i> ⇒ Stvaranje dodane vrijednosti; <i>Creating added value</i> ⇒ Širenje mreže dionika u šumarskom poduzetništvu. <i>Expansion of the network of stakeholders in forestry entrepreneurship.</i> 	<ul style="list-style-type: none"> ⇒ Rizik od financijskih gubitaka; <i>Risk of financial losses;</i> ⇒ Nenamjensko korištenje dobivenih / sufinanciranih resursa; <i>Improper use of obtained / co-financed resources;</i> ⇒ Promjena na državnoj razini uslijed izvanredne situacije monetarno-kreditne i fiskalne politike; <i>Change at the state level due to the emergency situation of monetary and fiscal policy;</i> ⇒ Neravnomjeran interes poduzetnika za sve dostupne infrastrukturne opcije. <i>Uneven interest of entrepreneurs for all available infrastructure options.</i>

U tablici 1 prikazana je SWOT analiza pomoću koje su razrađeni potencijali poduzetničke infrastrukture primjenjive za poduzetništvo u šumarstvu, kako bi se najbolje iskoristile snage i prilike, a neutralizirale slabosti i prijetnje.

Na osnovi izrađene SWOT analize jasno su vidljive snage i slabosti koje obilježavaju karakteristike poduzetničke infrastrukture s njenoga subjektivnog, odnosno unutarnjeg aspekta, među kojima se posebno može istaknuti usmjerenost na potrajno gospodarenje šumama koje se potiče kroz mjere ruralnog razvoja u obliku konverzija sastojina, a sve to kroz praćenje EU trendova i prakse. Nasuprot tomu stoje vanjska obilježja infrastrukture kroz prilike i prijetnje koje karakteriziraju mogućnost ravnomyernog razvoja poduzetništva na cijelom području Republike Hrvatske i strah potencijalnih poduzetnika od gubitka financijskih sredstava.

3.1 Poduzetničke potporne institucije – 3.1 Entrepreneurial support institutions

Potporne institucije prema Zakonu o unapređenju poduzetničke infrastrukture dijele se na sljedeće subjekte:

- ⇒ Razvojne agencije;
- ⇒ Poduzetnički centri;
- ⇒ Poslovni inkubatori;
- ⇒ Poduzetnički akceleratori;
- ⇒ Poslovni parkovi;
- ⇒ Znanstveno tehnološki parkovi;
- ⇒ Centri kompetencije;
- ⇒ Slobodne zone.

Osnivači i upravitelji poduzetničke infrastrukture sukladno Zakonu su pojedinačne pravne osobe ili konzorcij pravnih subjekata (Republika Hrvatska, jedinice i tijela lokalne i područne samouprave, visoka učilišta, znanstveni instituti te strukovne i druge udruge i duge pravne osobe kao osnivači).

Subjekti poduzetničke infrastrukture imaju obvezu, nakon donošenja akta o osnivanju, upisati se u jedinstveni registar poduzetničke infrastrukture kako bi ostvarili preduvjet korištenja potpora nadležnog ministarstva te postali vidljivi i poznati potencijalnim korisnicima usluga.

3.2 Institucionalni okvir upravljanja poduzetništvom u Republici Hrvatskoj – 3.2 Institutional framework of entrepreneurship management in Republic of Croatia

Institucionalni okvir poduzetništva u Hrvatskoj karakterizira veliki broj zakona, odredbi i ostalih akata te njihova kontradiktornost koja se u pojedinim segmentima negativno odražavaju na poticanje gospodarskog rasta i poduzetničke aktivnosti.

Ishodište institucionalnog okvira čine strateški dokumenti i zakoni kojima se upravlja razvoj poduzetništva. Glavni dokument je strategija razvoja poduzetništva u Republici Hrvatskoj 2013.-2020. (Narodne novine, 136/2013) koja je rezultat rada tadašnjeg nadležnog ministarstva pod nazivom Ministarstvo poduzetništva i obrta. Ovaj dokument obuhvaća analizu stanja i potencijala te prikazuje strateške

ciljeve koji će doprinijeti realizaciji vizije, a misli se na konkurentno i ravnomjerno razvijeno malo gospodarstvo Hrvatske koje se temelji na rastućem broju uspješnih poslovnih subjekata, kontinuiranom povećanju izvoza, visokom stupnju inovativnosti, kvalitetno obrazovanom i fleksibilnom menadžmentu, inovativnom proizvodnom procesu, povoljnom poslovnom okruženju i olakšanom pristupu financijskim i ostalim instrumentima kako bi se održale povoljne stope rasta te dostigle najviši EU standardi.

Prema navedenoj strategiji sektor maloga gospodarstva u Hrvatskoj potpuno je usklađen s onim na razini Europske unije, te su kako bi se on još poboljšao i zadržao dobrim definirani su strateški ciljevi i smjernice (MINPO, 2013):

- ⇒ Poboljšanje ekonomske uspješnosti;
- ⇒ Promocija poduzetništva;
- ⇒ Unapređenje pristupa financiranju;
- ⇒ Poboljšanje poduzetničkih vještina;
- ⇒ Poboljšanje poslovnog okruženja.

U okviru zakonodavnog okvira izdvajaju se sljedeći zakoni:

- ⇒ Zakon o poticanju razvoja maloga gospodarstva (NN 29/02, 63/07, 53/12, 56/13, 121/16);
- ⇒ Zakon o državnim potporama (NN 47/14);
- ⇒ Zakon o trgovačkim društvima (NN 110/15);
- ⇒ Zakon o obrtu (NN 77/93, 90/96, 102/98, 64/01, 71/01, 49/03, 68/07, 79/07, 40/10, 143/13);
- ⇒ Zakon o unapređenju poduzetničke infrastrukture (NN 93/13, 114/13, 41/14).

Pregledom navedenog zakonodavnog okvira uočava se velik broj zakona i ponajprije znatan broj izmjena i dopuna. Upravo izmjene i dopune generiraju nezainteresiranost stručnoga kadra za bavljenjem poduzetništvom, usporavaju razvoj i utječu na nesigurnost poslovanja. Upravo u ovim tvrdnjama treba tražiti uzrok za sve otegotne okolnosti intenzivnijeg razvoja poduzetništva šumarskom sektoru.

3.3 Potpore namijenjene poduzetnicima u šumarskom sektoru iz EAFRD fonda – 3.3 Support intended for entrepreneurs in the forestry sector from the EAFRD fund

Ulaskom Hrvatske u EU financijska sredstva iz europskih fondova postala su dostupna poduzetnicima u svim sektorima. Potporni programi Europske unije financiraju se iz centraliziranih i decentraliziranih programa, centralizirani programi služe za financiranje prioriteta od značaja za cijelu EU, dok su decentralizirani programi namijenjeni za zasebne programe pojedine države članice koji financiraju prioritete od značaja za državu članicu u skladu sa strateškim ciljevima na razini EU-a (Kociper i dr. 2014).

Namjena strukturnih fondova EU-a je financiranje kohezijske politike kao ključne za poticanje otvaranja novih radnih mjesta, poslovne konkurentnosti, gospodarskog rasta,

održivog razvoja i poboljšanja kvalitete života građana EU. Instrumenti za provedbu kohezijske politike su fondovi:

- ⇒ Europski fond za regionalni razvoj (*European Regional Development Fund-ERDF*);
- ⇒ Europski socijalni fond (*European Social Fund-ESF*);
- ⇒ Kohezijski fond (*Cohesion Fund-CF*);
- ⇒ Europski fond za pomorstvo i ribarstvo (*European Maritime and Fisheries Fund-EMFF*);
- ⇒ Europski poljoprivredni fond za ruralni razvoj (*Agricultural Fund for Rural Development*)

Financijsku podršku poduzetnici u šumarskom sektoru imaju u Europskom poljoprivrednom fondu (*EAFRD*). Sredstva programa mogu koristiti poljoprivredni gospodarski subjekti, poljoprivredne organizacije, udruge i sindikati, udruge za zaštitu okoliša, organizacije koje pružaju usluge u kulturi zajednice, uključujući medije, udruge žena, poljoprivrednici, šumari i mladi. Iako se radi o programu koji je bio u periodu 2014.-2020. Godine, donesene su izmjene Programa odnosno postojećih mjera, s obzirom da će se u 2021. i 2022. godini kao u prijelaznom razdoblju nastaviti provoditi programi ruralnog razvoja.

Promatrajući u tablici 2 ključne tipove *EAFRD* fonda namijenjene šumarskom sektoru uočavaju se dvije vrste pot-

Tablica 2. Tipovi operacija šumarskom sektoru iz EAFRD fonda¹

Table 2 Custom types of operations for the forestry sector from EAFRD fund

TIP 8.5.1 Konverzija degradiranih šumskih sastojina i šumskih kultura <i>TYPE 8.5.1 Conversion of degraded forest stands and forest crops</i>	Visina i intenzitet potpore: <i>Aid amount and intensity:</i> ⇒ 5.000 € – 700.000 € ⇒ Intenzitet potpore je 100% ⇒ Intensity of aid is 100%
TIP 8.5.2. Uspostava i uređenje poučnih staza, vidikovaca i ostale manje infrastrukture <i>TYPE 8.5.2. Establishment and arrangement of educational trails, lookouts and other smaller infrastructure</i>	Visina i intenzitet potpore: <i>Aid amount and intensity:</i> ⇒ 5.000 € – 100.000 € ⇒ Intenzitet potpore je 100% ⇒ Intensity of aid is 100%
TIP 8.6.1. Modernizacija tehnologija, strojeva, alata i opreme u pridobivanju drva i šumsko-uzgojnim radovima <i>TYPE 8.6.1. Modernization of technologies, machines, tools and equipment in wood extraction and silvicultural works</i>	Visina i intenzitet potpore: <i>Aid amount and intensity:</i> ⇒ 5.000 € – 700.000 € ⇒ Intenzitet potpore je 50% ⇒ Intensity of aid is 50%
TIP 8.6.2. Modernizacija tehnologija, strojeva, alata i opreme u predindustrijskoj preradi drva <i>TYPE 8.6.2. Modernization of technologies, machines, tools and equipment in pre-industrial wood processing</i>	Visina i intenzitet potpore: <i>Aid amount and intensity:</i> ⇒ 10.000 € – 1.000.000 € ⇒ Intenzitet potpore je 50% ⇒ Intensity of aid is 50%

¹ Korisnici ovih potpora spadaju u sljedeće kategorije: Šumoposjednici, Trgovačka društva i druge pravne osobe koje gospodare šumama i šumskim zemljištima u vlasništvu Republike Hrvatske, udruženja šumoposjednika, udruge civilnog društva i druge pravne osobe aktivne u zaštiti prirode.

Tablica 3. Pregled subvencioniranih kredita HBOR-a**Table 3** Review of subsidized credits by HBOR

Poduzetništvo mladih, žena i početnika <i>Entrepreneurship of young people, women and beginners</i>
Investicije privatnog sektora <i>Private sector investment</i>
Izvoz <i>Export</i>
⇒ Priprema izvoza; ⇒ <i>Export preparation</i> ;
⇒ Kredit kupcu; ⇒ <i>Credit to the buyer</i>
⇒ Kredit dobavljaču. ⇒ <i>Credit to the supplier</i>
Investicije javnog sektora <i>Public sector investments</i>
EU projekti <i>EU projects</i>
Obrtna sredstva za ruralni razvoj <i>Working capital for rural development</i>
Financijsko restrukturiranje <i>Financial restructuring</i>
Ostalo <i>The rest</i>

pora s obzirom na njihov intenzitet potpore. Naime, u tipu 8.5.1. i 8.5.2. intenzitet potpore je 100% od ukupnog iznosa prihvatljivih troškova dok je u preostala dva tipa 8.6.1. i 8.6.2. intenzitet 50%. Nadalje, ukoliko se promatraju korisnici potpore, uočljivo je kako su tipovi 8.6.1. i 8.6.2. namijenjeni obrtima te mikro, malim i srednjim poduzećima od kojih se očekuje pomalo uhodani posao te je potrebno uložiti značajan dio vlastitih sredstava u projekt.

Tablica 4. Neki modeli kreditiranja**Table 4** Some credit models

Kriterij <i>Criterion</i>	Poduzetništvo mladih, žena i početnika <i>Entrepreneurship of young people, women and beginners</i>	Investicije privatnog sektora <i>Private sector investment</i>	Obrtna sredstva za ruralni razvoj <i>Working capital for rural development</i>
Korisnik kredita <i>Credit user</i>	Poslovni subjekti privatnog sektora ¹ <i>Private sector businesses</i>	Poslovni subjekti privatnog sektora ² <i>Private sector businesses</i>	Mikro, mali i srednji poduzetnici ³ <i>Micro, small and medium enterprises</i>
Iznos kredita <i>Credit amount</i>	200.000,00 kn – 2.000.000,00	< 200.000,00 kn	190.000,00 kn – 1.520.000,00 kn
Kamatna stopa <i>Percentage</i>	2,00%, fiksna 2,00%, <i>fixed</i>	1,50%, 2,00%, 3,00%, fiksna 1,50%, 2,00%, 3,00%, <i>fixed</i>	0,50%, <i>fixed</i>
Rok otplate <i>Repayment</i>		14 godina 14 <i>years</i>	5 godina 5 <i>years</i>

¹ Obiteljska poljoprivredna gospodarstva (OPG), zadruge i ustanove, koji su mladi poduzetnici, poduzetnici početnici i žene poduzetnice.

² Obiteljska poljoprivredna gospodarstva (OPG), zadruge i ustanove.

³ Za ovu mjeru unutar podjele kategorije poduzetnika dopušteni su sljedeći: OPG-i u susatvu PDV-a, šumoposjednici, obrti, trgovačka društva, zadruge, proizvođačke organizacije, čije poslovanje se odvija u okviru mjera 4.1., 4.2. i 8.6 te mikro i mali poduzetnici koji razvijaju nepoljoprivrednu djelatnost u okviru Mjere 6.4. Programa ruralnog razvoja Republike Hrvatske 2014–2020.

3.4 Potpore za pokretanje poduzetničke aktivnosti u šumarskom sektoru koje dodjeljuje Republika Hrvatska – 3.4 Support for starting an entrepreneurial activity in forestry sector assigned and financed by Republic of Croatia

Državnu razinu potpora za pokretanje poduzetništva čini nekoliko institucija koje dodjeljuju potpore u obliku poticanja samozapošljavanja i u obliku subvencioniranih kredita. Subvencionirane kredite dodjeljuje Hrvatska banka za obnovu i razvitak kroz osam kreditnih kategorija (tablica 3) koje su namijenjene širokom spektru djelatnosti, te će se u daljnjem dijelu teksta obraditi oni koji su interesantni prema mišljenju autora za poduzetništvo u šumarstvu.

Od osam ponuđenih modela kredita, prema mišljenju autora tri su interesantna za poticanje i razvoj poduzetničke klime u šumarskom sektoru, a to su poduzetništvo mladih, žena i početnika; investicije privatnog sektora te obrtna sredstva za ruralni razvoj (tablica 4).

Hrvatska agencija za malo gospodarstvo, inovacije i investicije (HAMAG-BICRO), agencija hrvatske vlade je neprofitna pravna osoba, čiji je osnivač Republika Hrvatska te ujedno ona jamči za njegove obveze.

Djelatnost Agencije je poticanje osnivanja i razvoja subjekata malog gospodarstva, poticanje ulaganja u malo gospodarstvo, financiranje poslovanja i razvoja subjekata malog gospodarstva kreditiranjem i davanjem jamstava subjektima malog gospodarstva za odobrene kredite od strane poslovnih banaka, kao i davanjem potpora za istraživanje, razvoj i primjenu suvremenih tehnologija. Financijski instrumenti dijele se na zajmove namijenjene za investicije te za obrtna sredstva. Šumarski sektor je u investicijskom segmentu zastupljen kroz mikrozajam za ruralni razvoj i kroz mali zajam

Tablica 5. Neki modeli kreditiranja prema HAMAG-BICRO

Table 5 Selected credit models HAMAG-BICRO

Kriterij <i>Criterion</i>	Mikro zajam za ruralni razvoj <i>Micro credit for rural development</i>	Mali zajam za ruralni razvoj <i>Small credit for rural development</i>	Mikro zajam za obrtna sredstva ruralni razvoj <i>Micro credit for working capital in rural development</i>
Korisnik kredita <i>Credit user</i>	Mikro i mali subjekti malog gospodarstva <i>Micro and small entrepreneurs</i>	Mikro, mali i srednji subjekti malog gospodarstva <i>Micro, small, medium entrepreneurs</i>	Mikro i mali subjekti malog gospodarstva <i>Micro and small entrepreneurs</i>
Kamatna stopa <i>Percentage</i>	0,1% – 0,25%	0,1% – 0,25%	0,5%
Rok otplate <i>Repayment</i>	Do 5 godina <i>Up to 5 years</i>	Do 10 godina <i>Up to 10 years</i>	Do 3 godina <i>Up to 3 years</i>

za ruralni razvoj, dok se obrtna sredstva mogu financirati kroz mikro zajam za obrtna sredstva za ruralni razvoj.

Nadalje će biti detaljnije navedeni neki modeli zajmova i poticaja poduzetništvu koji su primjenjivi izravno za šumarski sektor prema mišljenju autora:

Financijski instrumenti navedeni u tablici 5 imaju za cilj olakšati pristup financiranju mikro, malih i srednjih subjekata malog gospodarstva u poljoprivrednom, prerađivačkom i šumarskom sektoru kroz povećanje broja zajmova, smanjenje kamatnih stopa u ovisnosti o pripadnosti jedinici lokalne samouprave (JLS), smanjenjem i pojednostavljenjem sredstava osiguranja te lakšoj dostupnosti obrtnih sredstava.

Sredstva mikro zajma za obrtna sredstva ruralnog razvoja (tablica 5) namijenjena su za financiranje tekućeg poslovanja (nabava sirovine, repromaterijala, poluproizvoda, podmirenje obveza prema dobavljačima, troškovi radne snage i opći troškovi tekućeg poslovanja) te podmirenje kratkoročnih obveza prema financijskim institucijama, državi i drugih kratkoročnih obveza. Promatrajući razlike između kriterija zajmova za obrtna sredstva spram osnovnih sredstava, jasno se uočava razlika u kamatnoj stopi i roku otplate, što je i normalno, znajući kako se osnovni kapital ulaže u dugotrajnu imovinu i služi ostvarenju ponajprije strateških ciljeva, dok su obrtna sredstva namijenjena kratkotrajnoj imovini i obvezama.

4. UMJESTO ZAKLJUČAKA

4. INSTEAD OF CONCLUSIONS

Ovaj rad treba promatrati kao svojevrsnu pomoć potencijalnim poduzetnicima u šumarskom sektoru koji mogu biti iz populacije mladih inženjera nakon završenog fakultetskog obrazovanja; inženjera s praksom koji imaju želju okušati se u poduzetništvu; među studentima koji žele u studentskim danima pokušati voditi samostalni posao u poduzetništvu, te također svi ostali pojedinci koji vide sebe u šumarskom poduzetništvu.

Svakako treba istaknuti da ako želimo intenzivniji razvoj poduzetništva u šumarstvu Republike Hrvatske, mora se potaknuti znatan dio, ponajprije, šumarskih stručnjaka na

promišljanje o poduzetništvu kao o poslovno zanimljivoj opciji. Također je bitna spoznaja o nedovoljnom broju osoba iz šumarskog sektora koje su pohađale neki oblik edukacije o otvaranju novog poduzeća, što je posljedica poduzetništva koje karakteriziraju tehnologije niske složenosti koje su namijenjene za državne šume. Posljedice nedostatka edukacije vidljive su također u pomalo nerealno stvorenom problemu nedostatka financijskih sredstava. Navedeni nedostatak jedino može biti prisutan u ranim fazama poslovanja zbog nedostatka mikrokredita u pojedinim kvartalima godine. Dok u kasnijim fazama razvoja postoji cijeli niz financijskih instrumenata domaćih ili međunarodnih i potpornih institucija koji su navedeni u ovome radu.

Na samome kraju potrebno je navesti značajnu olakotnu okolnost prilikom pokretanja poslovnog subjekta u svim privrednim granama pa tako i šumarstvu, a to je mogućnost osnivanja jednostavnog dioničkog društva (j.d.o.o.) pomoću kojega je podržana pravna stečevina EU-a u poticanju razvoja samozapošljavanja kroz mikro i malo poduzetništvo. Nasuprot toj pozitivnoj stečevini može se navesti jedan nedostatak s nacionalne razine iz primjera Hrvatskog zavoda za zapošljavanje (HZZ) koji kroz svoje mjere samozapošljavanja nije uvrstio grane poljoprivrede i šumarstva u segment svojih potpora.

5. LITERATURA

5. REFERENCES

- Bakarić, M., 2018: Unaprjeđenje gospodarenja privatnim šumama u Republici Hrvatskoj modeliranjem poduzetničkih pothvata, doktorski rad, Šumarski fakultet Sveučilišta u Zagrebu.
- Christensen, C. M., 1997: The Innovator's Dilemma – When New Technologies cause a Great Firms to Fail, President and Fellows of Harvard College, 288, Harvard.
- Kastenholz, E., 2002: Best practices in forestry contracting. Forworknet Update, December 2002, p. 1-3
- Kolaković, M., 2006: Poduzetništvo u ekonomiji znanja, Sinergija nakladništvo d.o.o., Zagreb, str 24
- Martinić, I., 1998: Stanje i razvoj izvođenja šumskih radova u Hrvatskoj neovisnim
- poduzetnicima. Mehanizacija šumarstva, 23 (1): 7-15.
- Martinić, I., 2020: Obrazovni materijal za stručno usavršavanje nastavnika strukovnih predmeta, Modul: MT6 (S2) Usavršavanje

- u području struke – nova dostignuća i praćenje promjena, Agencija za strukovno obrazovanje i obrazovanje odraslih, Modernizacija susatava stručnog usavršavanja nastavnika strukovnih predmeta, projekt EU ie Europskog socijalnog fonda, 29-30
- Mederski, P., S., S. A. Borz, A. Đuka, A. Lazdinš, 2021: Challenges in forestry and Forest Engineering–Case Studies from Four Countries in East Europe, *Croatian Journal of Forest Engineering*, 42(1): 117–134. (DOI: <https://doi.org/10.5552/crojfe.2021.838>)
 - Poschen, P., 2000: Contract labour in European forestry. *Proceedings of 1st European Forest Entrepreneurs' Day*. 16 September 2000, Celle Germany, p. 12-14.
 - Sošić, H., 1995: Poduzetništvo, Zagreb: Birotehnika, str. 9
 - Strategija razvoja poduzetništva u Republici Hrvatskoj za razdoblje 2013.-2020., Ministarstvo poduzetništva i obrta
 - Škrtić, M., 2006: Poduzetništvo, Sinergija d.o.o., Zagreb, str. 1
 - Škrtić, M. et al. (2010) Poduzetništvo, Zagreb: Sinergija
 - Šporčić, M., I. Martinić, 2004 Uslužni izvoditelji šumskih radova u Hrvatskoj. *Šumarski list* 128(11-12): 633–648.
 - Šporčić, M., 2005: Uvid u neka gledišta poduzetništva u šumarstvu Europe. *Šumarski list*, 129 (5-6): 287-298.
 - Šporčić, M., I. Martinić, M. Landekić, M. Lovrić, 2009: Measuring efficiency of organisational units in Forestry by nonparametric model. *Croatian Journal of Forest Engineering*, 30(1): 1–13.
 - Šporčić, M., M. Landekić, I. Papa, K. Lepoglavec, H. Nevečerel, A. Seletković, M. Bakarić, 2017: Current Status and Perspectives of Forestry Entrepreneurship in Croatia. *South-east European forestry* 8(1): 9 p. (DOI: <https://doi.org/10.15177/seeefor.17-01>)
 - Vondra, V., I. Martinić, M. Zdjelar 1997: Procjena uzroka nerazvijenosti privatnog poduzetništva u šumskom gospodarstvu Hrvatske ZIŠ, *Šumarski fakultet, Zagreb*, 1-14.
 - Zakon o državnim potporama (NN 47/14)
 - Zakon o obrtu (NN 77/93, 90/96, 102/98, 64/01, 71/01, 49/03, 68/07, 79/07, 40/10, 143/13)
 - Zakon o poticanju razvoja maloga gospodarstva (NN 29/02, 63/07, 53/12, 56/13, 121/16)
 - Zakon o računovodstvu (NN 78/2015)
 - Zakon o trgovačkim društvima (NN 111/93, 34/99, 121/99, 52/00, 118/03, 107/07, 146/08, 137/09, 125/11, 152/11, 111/12, 68/13, 110/15)
 - Zakon o unapređenju poduzetničke infrastrukture (NN 93/13, 114/13, 41/14)
 - HAMAG-BICRO (2021.) Strategije i zakonodavni okvir. Dostupno na: <http://www.hamagbicro.hr/potpore/zakonodavni-okvir/> (07.04.2021.)
 - Središnji državni portal (2021.) Poduzetnička infrastruktura. Dostupno na: <http://gov.hr/moja-uprava/poslovanje/pokretanje-poslovanja/poduzetnickainfrastruktura/1842> (10.03.2021.)

SUMMARY

The introduction provides an overview of a wide range of definitions of entrepreneurship and a brief overview of the situation and issues through institutional and legislative review. The second chapter presents the key features of forestry entrepreneurship in the Republic of Croatia. The main indicators of improving services in the forestry sector through the use of entrepreneurial services are discussed. Emphasis was also placed on comparison with EU standards through small business. Subsection 2.1 provides an overview of entrepreneurial opportunities in the forestry sector with special emphasis on innovative activities in which young forestry professionals could find themselves in the business of improving existing products and services, new services and new products. The third chapter lists the elements of entrepreneurial infrastructure through their facilities and all assessed in Table 1 through a SWOT analysis which shows the characteristics of strengths and weaknesses as internal characteristics and opportunities and threats as external characteristics. Section 3.1 lists the entrepreneurial support institutions established under the Law of the Improvement of Entrepreneurial Infrastructure. Subsection 3.2 provides an institutional framework for entrepreneurship management through strategic documents and laws with their characteristics. Subsection 3.3 shows aid to entrepreneurs from the EAFRD Fund for Rural Development. Table 2 shows the types of operations intended for the forestry sector together with the business entities for which they are intended and the amount and intensity of support. Subchapter 3.4 shows the support provided by the Republic of Croatia for the development of entrepreneurial activities, primarily through the credit lines of the Hrvatska banka za obnovu i razvoj (HBOR) and HAMAG-BICRO. Table 3 shows the currently available HBOR credit lines which are used as a starting point for selecting the most applicable for the forestry sector. From the shown credit lines, three are compatible and potentially applicable in the forestry sector. At the same time, these lines are shown with their characteristics in Table 4. Furthermore, the Croatian Government Agency HAMAG-BICRO also encourages the establishment of the forestry sector through three models shown in Table 5 with its characteristics for a successful promotion of entrepreneurship. In the last chapter, instead of conclusions, the problem of the lack of mass of potential entrepreneurs, primarily from a population of young forestry professionals, is mentioned. This is due to the lack of consideration by forestry experts about entrepreneurship as an interesting option. The impetus for thinking about entrepreneurship is certainly the simplified establishment of a business entity and the growing number, although still an insufficient number of credit lines for newly established business entities.

KEY WORDS: innovation, economic development, start-up, supports